A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (nagytanács)

2005. március 1-je *

A C-281/02. sz. ügyben,

a polgári és kereskedelmi ügyekben irányadó bírósági joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló, 1968. szeptember 27-i egyezmény Bíróság által történő értelmezéséről szóló, 1971. június 3-i jegyzőkönyv alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Court of Appeal (England and Wales) Civil Division (Egyesült Királyság) a Bírósághoz 2002. július 31-én érkezett 2002. július 5-i határozatával terjesztett elő az előtte

Andrew Owusu

és

a **„Villa Holidays Bal-Inn Villas" cégnéven eljáró N. B. Jackson,**

a **Mammee Bay Resorts Ltd,**

a **Mammee Bay Club Ltd,**

* Az eljárás nyelve: angol.

a **The Enchanted Garden Resorts & Spa Ltd,**

a **Consulting Services Ltd,**

a **Town & Country Resorts Ltd**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (nagytanács),

tagjai: P. Jann, az első tanács elnöke, elnökként eljáró bíró, C. W. A. Timmermans és A. Rosas tanácselnökök, C. Gulmann, J.-P. Puissochet, R. Schintgen (előadó), N. Colneric, S. von Bahr és J. N. Cunha Rodrigues bírák,

főtanácsnok: P. Léger,
hivatalvezető: L. Hewlett főtanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2004. május 4-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

— A. Owusu képviseletében R. Plender QC és P. Mead barrister,

— N. B. Jackson képviseletében B. Doherty és C. Thomann solicitors,

— a Mammee Bay Club Ltd, a The Enchanted Garden Resorts & Spa Ltd és a Town & Country Resorts Ltd képviseletében P. Sherrington, S. Armstrong és L. Lamb solicitors,

— az Egyesült Királyság kormányának képviseletében K. Manji, meghatalmazotti minőségben, segítője: D. Lloyd-Jones QC,

— a német kormány képviseletében R. Wagner, meghatalmazotti minőségben,

— az Európai Közösségek Bizottsága képviseletében A.-M. Rouchaud-Joët és M. Wilderspin, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2004. december 14-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a Dánia, Írország, valamint Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága csatlakozásáról szóló, 1978. október 9-i egyezménnyel (HL L 304., 1. o. és — módosított szöveg — 77. o.), a Görög Köztársaság csatlakozásáról szóló, 1982. október 25-i egyezménnyel (HL L 388., 1. o.), valamint a Spanyol Királyság és a Portugál Köztársaság csatlakozásáról szóló,

1989. május 26-i egyezménnyel (HL L 285., 1. o.) módosított, a polgári és kereskedelmi ügyekben irányadó bírósági joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló, 1968. szeptember 27-i egyezmény (HL 1972. L 299., 32. o., a továbbiakban: Brüsszeli Egyezmény vagy Egyezmény) 2. cikkének értelmezésére irányul.

2 Ezt a kérelmet az A. Owusu és a „Villa Holidays Bal-Inn Villas" cégnéven eljáró N. B. Jackson és több jamaicai jog szerinti társaság között az A. Owusut ért testi sérüléssel járó baleset miatt folyamatban lévő perben terjesztették elő.

A jogi háttér

A Brüsszeli Egyezmény

3 A preambulumából kitűnik, hogy a Brüsszeli Egyezmény célja a bírósági határozatok kölcsönös elismerésének és végrehajtásának megkönnyítése az EK 293. cikknek megfelelően, valamint a Közösség területén lakóhellyel rendelkező személyek jogvédelmének elősegítése. A preambulum azt is tartalmazza, hogy e célból meg kell határozni a szerződő államok bíróságainak joghatóságát.

4 A joghatóságra vonatkozó rendelkezések a Brüsszeli Egyezmény II. címében szerepelnek. Az Egyezmény 2. cikkének értelmében:

„Ezen egyezmény rendelkezéseire is figyelemmel valamely szerződő államban lakóhellyel rendelkező személy, állampolgárságára való tekintet nélkül, az adott szerződő állam bíróságai előtt perelhető.

Arra a személyre, aki nem állampolgára annak a szerződő államnak, ahol lakóhellyel rendelkezik, a szerződő állam állampolgáraira irányadó joghatósági szabályokat kell alkalmazni."

5 A szerződés 5. cikkének 1. és 3. pontja pedig úgy rendelkezik, hogy valamely szerződő államban lakóhellyel rendelkező személy más szerződő államban, ha az eljárás tárgya szerződéses igény, akkor a kereset alapjául szolgáló kötelezettség teljesítésének helye szerinti bíróság előtt perelhető, jogellenes károkozásból vagy jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekményből fakadó igénnyel kapcsolatos ügyekben pedig annak a helynek a bírósága előtt, ahol a káresemény bekövetkezett.

6 A Brüsszeli Egyezménynek célja az egymásnak ellentmondó határozatok hozatalának megelőzése is. Így a perfüggőségről szóló 21. cikke értelmében:

„Amennyiben azonos jogalapból származó, azonos felek között folyamatban lévő eljárásokat különböző szerződő államok bíróságai előtt indítottak, a később megkeresett bíróság az elsőként megkeresett bíróság joghatósága megállapításáig hivatalból felfüggeszti az eljárást.

Amennyiben az elsőként megkeresett bíróság joghatóságát állapítják meg, a később megkeresett bíróság ennek javára megállapítja saját joghatóságának hiányát."

7 Az Egyezmény 22. cikke a következőket írja elő:

„Amennyiben összefüggő eljárások különböző szerződő államok bíróságai előtt első fokon vannak folyamatban, a később megkeresett bíróság felfüggesztheti az eljárást.

E bíróság valamely fél kérelmére joghatóságának hiányát is megállapíthatja, amennyiben joga az eljárások egyesítését lehetővé teszi és az elsőként megkeresett bíróság mindkét peres eljárásra rendelkezik joghatósággal.

E cikk alkalmazásában a keresetek akkor tekintendők összefüggőnek, ha olyan szoros kapcsolat áll fenn közöttük, hogy az elkülönített eljárásokban hozott, egymásnak ellentmondó határozatok elkerülése végett célszerű azokat együttesen tárgyalni és róluk együtt határozni."

A nemzeti jog

8 Az angol jogban ismert *forum non conveniens* kifogásának alkalmazásával a nemzeti bíróság megállapíthatja joghatóságának hiányát azzal az indokkal, hogy más állam joghatósággal szintén rendelkező bírósága a jogvita alkalmasabb fóruma lenne, azaz e bíróság a jogvitát a felek érdekei és az igazságszolgáltatás célja szempontjából megfelelőbben bírálhatná el (a House of Lordsnak a Spiliada Maritime Corporation kontra Cansulex Ltd ügyben 1986-ban hozott ítélete, 1987., AC 460., különösen 476. o.).

9 A joghatóságának hiányát a *forum non conveniens* kifogására alapító angol bíróság az eljárást felfüggeszti akként, hogy a felfüggesztett eljárás folytatható, amennyiben bebizonyosodik többek között, hogy a külföldi bíróság nem rendelkezik joghatósággal az ügy elbírálására vagy e fórum előtt a felperes hatékony igazságszolgáltatáshoz jutásának joga nem érvényesülhet.

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

10 1997. október 10-én A. Owusu, az Egyesült Királyságban lakóhellyel rendelkező brit állampolgár, jamaicai nyaralása során igen súlyos balesetet szenvedett. A tengerbe ugrott olyan helyen, ahol a víz hasig ért, víz alatti homokpadnak ütközött és az ötödik nyakcsigolyáját eltörte, ennek következtében mind a négy végtagja megbénult.

11 A balesetet követően A. Owusu az Egyesült Királyságban szerződéses felelősség megállapítása iránti keresetet nyújtott be az ugyanezen államban lakóhellyel rendelkező N. B. Jackson ellen. Ez utóbbi személy nyaralóházat adott bérbe az érdekeltnek Mammee Bayben (Jamaica). A. Owusu álláspontja szerint a szerződés, amely azt tartalmazta, hogy magánstrandot használhat, hallgatólagosan azt is magában foglalta, hogy a strand ésszerűen biztonságos vagy rejtett veszélyektől mentes.

12 A. Owusu szintén az Egyesült Királyságban jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekményből fakadó felelősség megállapítása iránti keresetet indított több jamaicai társaság, így a Mammee Bay Club Ltd (a továbbiakban: az alapeljárás harmadrendű alperese), a Mammee Bay-i strand üzemeltető tulajdonosa ellen, amely az alapeljárás felperesének e strandra az ingyenes belépést biztosította, a The Enchanted Garden Resorts & Spa Ltd (a továbbiakban: az alapeljárás negyedrendű alperese) ellen, amely nyaralóközpontot működtet Mammee Bay közelében, amelynek vendégei szintén bejárhattak e strandra, valamint a Town & Country Resorts Ltd (a továbbiakban: az alapeljárás hatodrendű alperese) ellen, amely ugyanezen strand szomszédságában nagy szállodát működtet, és azzal a feltétellel van hozzáférése a strandhoz, hogy annak kezelését, karbantartását és felügyeletét biztosítania kell.

13 Az eljárás irataiból kitűnik, hogy egy angol állampolgárságú nyaralóvendég két évvel azelőtt hasonló balesetet szenvedett, amelynek következtében neki is mind a négy

végtagja megbénult. A jamaicai alperesek ellen benyújtott jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekményből fakadó felelősség megállapítása iránti kereset így nem csupán azon alapult, hogy azok az úszókat a víz alatti homokpadok kiváltotta veszélyre nem figyelmeztették, hanem azon is, hogy a korábbi balesetet nem vették komolyan.

14 Az eljárást a 2000. október 6-án a High Court (England & Wales) Civil Division idézésének a Sheffield District Registry általi kézbesítése nyitotta meg. Ezt az idézést N. B. Jacksonnak az Egyesült Királyságban kézbesítették, és az alapeljárás felperese 2000. december 12-én engedélyt kapott a többi alperes Jamaicából történő idézésére. A harmad-, negyed- és hatodrendű alperes idézése megtörtént, a Mammee Bay Resorts Ltd és a Consulting Services Ltd idézése pedig nem történt meg.

15 E bíróság előtt az ellenük indított keresettel szemben mind N. B. Jackson, mind a harmad-, negyed- és hatodrendű alperes joghatósági kifogással élt. Kérelmük alátámasztására előadták, hogy az eljárásnak Jamaicával szorosabb kapcsolata van, és hogy ez az állam minősül joghatósággal rendelkező fórumnak, amely az ügyet a felek érdekei és az igazságszolgáltatás célja szempontjából megfelelőbben bírálhatná el.

16 A sheffieldi (Egyesült Királyság) Deputy High Court Judge-ként eljáró bíró 2001. október 16-i végzésében úgy határozott, hogy a C-412/98. sz. Group Josi ügyben 2000. július 13-án hozott ítéletből (EBHT 2000., I-5925. o., 59–61. pontok) kitűnik: valamely perben a Brüsszeli Egyezmény joghatósági szabályainak alkalmazhatósága főszabály szerint attól függ, hogy az alperes székhelye vagy lakóhelye valamely szerződő állam területén van-e, és az Egyezmény minden olyan perben alkalmazandó, amelynek alperese valamely szerződő államban rendelkezik lakóhellyel, felperese pedig valamely harmadik államban rendelkezik lakóhellyel. Ebben a helyzetben téves a Court of Appeal (Egyesült Királyság) In re Harrods (Buenos

Aires) Ltd ügyben 1992-ben hozott ítélete (1992 Ch 72), amely a *forum non conveniens* kifogása alkalmazásával megengedte az angol bíróságoknak a Brüsszeli Egyezmény 2. cikkén alapuló joghatóság gyakorlásáról való lemondást.

17 A Deputy High Court Judge-ként eljáró bíró, arra az álláspontra helyezkedve, hogy az 1971. június 3-i jegyzőkönyv 2. cikke szerint nem jogosult maga előzetes kérdést terjeszteni a Bíróság elé e pont tisztázása érdekében, a fent hivatkozott Group Josi ítéletben kimondott elvek fényében akként határozott, hogy nem függeszti fel az eljárást N. B. Jacksonnal szemben, aki ugyanis valamely szerződő államban lakóhellyel rendelkezik.

18 A többi alperes elleni kereset Jamaicával esetlegesen meglévő kapcsolata ellenére ugyanez a bíró akként határozott, hogy velük szemben sem függeszti fel az eljárást, mert a Brüsszeli Egyezménnyel ellentétes lenne az eljárás felfüggesztése az N. B. Jackson ellen indított kereset vonatkozásában. Ellenkező esetben ugyanis fennállna annak veszélye, hogy két állam különböző bíróságainak kellene ugyanazon tényekről, ugyanazon vagy hasonló bizonyítékok alapján ítélkezniük, és hogy egymásnak ellentmondó eredményre jutnának. Az első fokon eljárt bíró így azt a következtetést vonta le, hogy nem Jamaica, hanem az Egyesült Királyság az az állam, ahol az ügy elbírálásának alkalmas fóruma található, és a joghatósági kifogást elutasította.

19 E végzés ellen N. B. Jackson, valamint a harmad-, a negyed- és a hatodrendű alperes fellebbezéssel élt. A Court of Appeal (England & Wales) Civil Division álláspontja szerint a jelen ügy tárgyalására hivatott bíróságok valamely szerződő állam, illetve valamely harmadik állam bíróságai. Ha a Brüsszeli Egyezmény 2. cikke ebben az összefüggésben is alkalmazandó lenne, N. B. Jacksont az Egyesült Királyságban, a lakóhelye szerinti bíróság előtt kellene perelni, és az alapügy felperese nem perelhetné őt a Brüsszeli Egyezmény 5. cikkének 3. pontja alapján Jamaicán, ahol a káresemény bekövetkezett, mivel ez az állam nem szerződő állam. Az Egyezménytől való ilyen értelmű eltérési lehetőség hiányában nem lehetséges a Brüsszeli

Egyezmény 2. cikkében írt szabály alóli kivétel. A kérdést előterjesztő bíróság álláspontja szerint a *forum non conveniens* kifogása harmadik állambeli bíróság javára történő alkalmazásának kérdésével olyan esetben, amikor az alperesek egyike valamely szerződő államban rendelkezik lakóhellyel, a Bíróság még egyetlen ítéletben sem foglalkozott.

20 E tekintetben az alapügy felperesének álláspontja szerint a Brüsszeli Egyezmény 2. cikkének alkalmazása kötelező, azaz az angol bíróság nem függesztheti fel az Egyesült Királyságban az ugyanebben az államban lakóhellyel rendelkező alperessel szembeni eljárást, még ha úgy is véli, hogy valamely harmadik államban van alkalmasabb fórum.

21 A kérdést előterjesztő bíróság megjegyzi: ha ez az álláspont bizonyulna helyesnek, annak a kizárólagos joghatóságot és a perfüggőséget érintő egyes esetekben komoly következményei lehetnek. Ehhez hozzáteszi: az ügyet Angliában eldöntő, Jamaicában végrehajtandó érdemi ítélet, különösen a jamaicai alperesek szempontjából, esetleg a külföldi ítéletek elismerésének és végrehajtásának Jamaicában hatályos szabályaiba ütközhet.

22 E helyzetben a Court of Appeal (England & Wales) Civil Division eljárását felfüggesztette és a következő előzetes kérdéseket terjesztette a Bíróság elé:

„1) A Brüsszeli Egyezménnyel (...) ellentétes-e, hogy valamely szerződő állam bírósága az ezen államban lakóhellyel rendelkező személy ellen indított kereset esetén, ha a felperes állítása szerint a joghatóság a 2. cikken alapul, nemzeti joga

alapján megállapítsa joghatóságának hiányát valamely harmadik állam bíróságainak javára:

a) ha a Brüsszeli Egyezmény más szerződő állama joghatóságának kérdése nem merül fel;

b) ha a pernek más szerződő állammal semmilyen kapcsolata nincs?

2) Ha az első kérdés a) vagy b) részére igen a válasz, a Brüsszeli Egyezménnyel minden esetben ellentétes-e a joghatóság hiányának megállapítása vagy csupán egyes esetekben, és melyek ezek az esetek?"

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az első kérdésről

23 Az első kérdés megválaszolása érdekében először is meg kell határozni, hogy alkalmazható-e a Brüsszeli Egyezmény az alapeljárásbelihez hasonló helyzetben, azaz amikor a felperes és az alperes azonos szerződő állam területén rendelkezik lakóhellyel, és amikor a köztük ezen állam bírósága előtt folyamatban lévő perben felmerül olyan kapcsolóelv, amely valamely harmadik államra utal, de más szerződő államra nem. Csupán igenlő válasz esetén tehető fel az alapeljárásbeli helyzetben az a kérdés, hogy ellentétes-e a Brüsszeli Egyezménnyel a *forum nonconveniens* kifogásának szerződő állami bíróság általi alkalmazása abban az esetben, amikor az Egyezmény 2. cikke megengedi e bíróságnak, hogy joghatóságát az alperesnek az állam területén található lakóhelyére alapítsa.

A Brüsszeli Egyezmény 2. cikkének alkalmazhatóságáról

24 A Brüsszeli Egyezmény 2. cikkének szövegében semmi nem utal arra, hogy az e cikkben kimondott, egyedül az alperesnek a szerződő állam területén lévő lakóhelyére alapított joghatósági főszabály több szerződő államot érintő jogviszonyt követelne meg.

25 Igaz ugyan, hogy a Brüsszeli Egyezmény joghatósági szabályainak alkalmazásához — mint azt az Egyezményről készített, Jenard által közreadott jelentés (HL 1979. C 59., 1., 8. o.) tartalmazza — külföldi elem megléte szükséges.

26 Azonban a kérdéses jogviszony nemzetközi jellegének a Brüsszeli Egyezmény 2. cikkének alkalmazásában nem kell szükségképpen a per tárgyának vagy az egyes felek lakóhelyének különböző szerződő államokkal fennálló kapcsolatát jelentenie. Valamely szerződő állam és valamely harmadik állam érintettsége, például akként, hogy a felperes és az egyik alperes lakóhelye az egyik államban, a vitás tények helye pedig a másik államban van, szintén nemzetközi jelleget adhat a szóban forgó jogviszonynak. Ez a helyzet ugyanis a szerződő államban, mint az alapeljárásban is, a bírósági joghatóság meghatározása tekintetében kérdéseket vethet fel, és pontosan a bírósági joghatóság meghatározása a Brüsszeli Egyezmény egyik célja, mint az preambulumának harmadik preambulumbekezdéséből kiderül.

27 Így értelmezte a Bíróság a Brüsszeli Egyezmény joghatósági szabályait olyan esetekben, amikor a felperes valamely harmadik államban, míg az alperes valamely

szerződő állam területén rendelkezett lakóhellyel (lásd a C-190/89. sz. Rich-ügyben 1991. július 25-én hozott ítéletet [EBHT 1991., I-3855. o.], a C-406/92. sz. Tatry-ügyben 1994. december 6-án hozott ítéletet [EBHT 1994., I-5439. o.] és a fent hivatkozott Group Josi ítélet 60. pontját).

28 Egyébként a Brüsszeli Egyezménynek a kizárólagos joghatóságra és a kifejezett joghatóság-kiterjesztésre vonatkozó szabályai a csupán egy szerződő államot és egy vagy több harmadik államot érintő jogviszonyokra is alkalmazandók. Ugyanez a helyzet a Brüsszeli Egyezmény 16. cikkéről szólva, nem szerződő államban lakóhellyel rendelkező személyek között, szerződő államban lévő ingatlanon fennálló dologi jogra vagy bérleti, illetve haszonbérleti jogviszonyra vonatkozó per esetén, továbbá a Brüsszeli Egyezmény 17. cikkéről szólva, ha a valamely szerződő állam területén lévő bíróság joghatóságát kikötő megállapodásban résztvevő felek legalább egyike nem szerződő államban rendelkezik lakóhellyel.

29 Ugyanígy igaz ugyan — mint azt a főtanácsnok indítványa 142–152. pontjaiban hangsúlyozta — hogy a Brüsszeli Egyezmény szabályai a perfüggőség és az összefüggő perek, vagy az elismerés és a végrehajtás tárgyában, mint az szövegükből világosan ki is tűnik, a különböző szerződő államok közötti viszonyokra alkalmazandók, mert hol a különböző szerződő államok bíróságai előtt folyamatban lévő eljárásokra, hol a valamely szerződő állam bíróságai által más szerződő államban történő elismerésük és végrehajtásuk céljával hozott határozatokra vonatkoznak, azonban a kérdéses eljárásokkal és határozatokkal érintett jogviták, valamely szerződő államot és valamely harmadik államot érintve nemzetközi jelleget is ölthetnek, és így a Brüsszeli Egyezmény 2. cikkében kimondott főszabály alkalmazásához vezetnek.

30 E 2. cikk egyetlen szerződő államot és egy vagy több harmadik államot érintő jogi helyzetre való alkalmazhatóságának elméletével szemben az alapügy alperesei és az Egyesült Királyság kormánya a nemzetközi szerződések relatív hatályának elvét hozták fel, miszerint a Brüsszeli Egyezmény nem terhelheti kötelezettséggel az azt magukra nézve kötelezőnek el nem ismerő államokat.

31 E tekintetben elegendő megállapítani, hogy valamely szerződő állam bíróságának az alperes ezen államban lévő lakóhelye folytán joghatósággal rendelkezőkénti kijelölése harmadik államot még olyan perben sem terhel kötelezettséggel, amely a tárgya vagy a felperes lakóhelye miatt legalább részben e harmadik állammal áll kapcsolatban.

32 Jackson és az Egyesült Királyság kormánya — a Brüsszeli Egyezmény 2. cikke alkalmazásának a szerződő államokkal kapcsolatos perekre való korlátozását igazolandó — azt is hangsúlyozták, hogy az Egyezmény alapvető célja a tagállamok között az ítéletek szabad mozgásának biztosítása.

33 E tekintetben igaz ugyan, hogy az EK-Szerződés 220. cikke negyedik francia bekezdésének (jelenleg az EK 293. cikk negyedik francia bekezdésének), melynek alapján a tagállamok a Brüsszeli Egyezményt megkötötték, a célja a közös piac működésének megkönnyítése a közös piaccal összefüggő jogvitákra joghatósági szabályainak elfogadásával és amennyire csak lehet, a határozatok szerződő államok területén történő elismerése és végrehajtása akadályainak felszámolásával (a C-398/92. sz. Mund & Fester ügyben 1994. február 10-én hozott ítélet [EBHT 1994., I-467. o.] 11. pontja). Nyilvánvaló, hogy a Brüsszeli Egyezmény hozzájárul a belső piac megfelelő működéséhez.

34 Azonban a Brüsszeli Egyezményben írt egységes joghatósági szabályokat nem kizárólag a belső piac működésével tényleges és elégséges kapcsolatot mutató, definíció szerint több szerződő államot érintő helyzetekben kell alkalmazni. E tekintetben elegendő megállapítani, hogy a bírósági joghatósági összeütközésekre, illetve a bírósági határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozó szabályoknak a Brüsszeli Egyezménnyel a külföldi elemet tartalmazó jogvitákra nézve elvégzett egységesítésének bizonyosan az a célja, hogy a belső piac működésének az e tárgyban fennálló nemzeti jogszabályok különbözőségéből adódó akadályait megszüntesse

(lásd ehhez hasonlóan az EK 95. cikkére alapított, a belső piac megteremtése és működése feltételeinek javítására szolgáló harmonizációs irányelvek kapcsán a C-465/00., C-138/01. és C-139/01. sz. Österreichischer Rundfunk és társai ügyben 2003. május 20-án hozott ítélet [EBHT 2003., I-4989. o.] 41. és 42. pontját).

35 Mindezekből az következik, hogy a Brüsszeli Egyezmény 2. cikke alkalmazandó az alapeljárásbeli helyzetben, egyetlen szerződő állam és valamely nem szerződő állam bíróságai közötti viszonyok, és nem több szerződő állam bíróságai közötti viszonyok vonatkozásában.

36 Így meg kell vizsgálni azt a kérdést, hogy ilyen helyzetben a Brüsszeli Egyezménnyel ellentétes-e az Egyezmény 2. cikkén alapuló joghatóság hiányának megállapítása valamely szerződő állambeli bíróság által, a *forum nonconveniens* kifogása alkalmazásával.

A *forum non conveniens* kifogásának a Brüsszeli Egyezménnyel való összeegyeztethetőségéről

37 Legelőször is meg kell állapítani, hogy a Brüsszeli Egyezmény 2. cikke kógens jellegű, és — mint az a szövegéből kitűnik — az általa kimondott alapelvtől csupán az Egyezményben kifejezetten előírt esetekben lehet eltérni (a Brüsszeli Egyezménnyel bevezetett joghatósági rendszer kötelező jellegéről lásd a C-116/02. sz. Gasser-ügyben 2003. december 9-én hozott ítélet [EBHT 2003., I-14693. o.] 72. pontját és a C-159/02. sz. Turner-ügyben 2004. április 27-én hozott ítélet [EBHT 2004., I-3565. o.] 24. pontját). Márpedig nyilvánvaló, hogy a *forum non conveniens* tételen alapuló áttételi okról a szerződés létrehozói nem rendelkeztek, noha a Dánia, Írország,

valamint az Egyesült Királyság csatlakozásáról szóló, 1978. október 9-i egyezmény kidolgozása során, mint ez az ezen egyezményről szóló, Schlosser által közreadott jelentésből (HL 1979. C 59., 71. o., 77. és 78. pont) kitűnik, folyt vita a kérdésben.

38 A jogbiztonság elvének tiszteletben tartása, — amely a Brüsszeli Egyezmény egyik célja (lásd többek között a C-440/97. sz. GIE Groupe Concorde és társai ügyben 1999. szeptember 28-án hozott ítélet [EBHT 1999., I-6307. o.] 23. pontját és a C-256/00. sz. Besix-ügyben 2002. február 19-én hozott ítélet [EBHT 2002., I-1699. o.] 24. pontját) — nem lenne teljesen biztosítva, ha az Egyezmény alapján joghatósággal rendelkező bíróságnak meg kellene engedni az *forum nonconveniens* kifogása alkalmazását.

39 Ugyanis a Brüsszeli Egyezmény preambuluma értelmében az Egyezmény célja a Közösségben az ott lakóhellyel rendelkező személyek jogvédelmének megerősítése, olyan közös joghatósági szabályok előírásával, amelyek biztosítják a joghatóság valamely meghatározott jogvita ügyében eljáró különböző nemzeti bíróságok közötti megosztásának egyértelműségét (lásd a fent hivatkozott Besix-ítélet 25. pontját).

40 A Bíróság akként határozott, hogy a jogbiztonság elve többek között megköveteli: a Brüsszeli Egyezmény 2. cikkében rögzített főszabálytól eltérő joghatósági szabályokat akként kell értelmezni, hogy a kellően tájékozott alperes számára lehetővé tegyék annak ésszerű előrelátását, hogy melyik lakóhelyétől különböző állam bírósága előtt indítható ellene kereset (a fent hivatkozott GIE Groupe Concorde és társai ítélet 24. pontja és a fent hivatkozott Besix-ítélet 26. pontja).

41 Márpedig a *forum non conveniens* elméletének alkalmazása, amely széles mérlegelési lehetőséget biztosít az eljáró bíróságnak annak megítélésében, hogy valamely külföldi

fórum alkalmasabb-e valamely jogvita érdemi eldöntésére, érintheti a Brüsszeli Egyezménnyel, különösen annak 2. cikkével felállított joghatósági szabályok előreláthatóságát és így a jogbiztonság elvét, mint ezen Egyezmény alapját.

42 Ez a Közösség területén lakóhellyel rendelkező személyek jogvédelmét is érinti. Egyfelől ugyanis az alperes, aki általában jobban védekezhet lakóhelyének bíróságai előtt, az alapeljárás körülményei között ésszerűen nem láthatná előre, milyen más bíróság előtt indíthatnak ellene keresetet. Másfelől a jogvita eldöntésének alkalmasabb külföldi fórumára alapított kifogás bejelentése esetén a felperesnek bizonyítania kell, hogy a kérdéses külföldi bíróság nem tudna neki igazságot szolgáltatni, vagy ha az eljáró bíróság a kifogásnak helyt ad, hogy e külföldi bíróságnak nincs joghatósága a jogvita eldöntésére, vagy hogy a felperes ténylegesen nem férhet hozzá e külföldi bíróság előtt hatékonyan az igazságszolgáltatáshoz, függetlenül az újabb kereset más állam bíróságához való benyújtásának költségeitől és az eljárás elhúzódásától.

43 Továbbá a Brüsszeli Egyezmény rendszerében a *forum non conveniens* kifogásának elfogadása azzal a veszéllyel járna, hogy érintené a szerződés joghatósági szabályainak egységes alkalmazását, mert csak csekély számú szerződő államban ismert, míg a Brüsszeli Egyezmény célja éppen közös szabályok előírása a túlzó nemzeti szabályok kizárására.

44 Az alapeljárás alperesei az ügyet érdemben tárgyalni kénytelen angol bíróságok eljárásából eredő negatív gyakorlati következményeket hangsúlyozzák, így többek között az eljárási költségek, a felperes keresetének elutasítása esetén a költségek

angliai megtérítése, a földrajzi távolságból adódó logisztikai nehézségek, a jogvita érdeme jamaicai szempontok szerinti mérlegelésének szükségessége, az alperesek távollétében hozandó ítélet jamaicai végrehajthatósága és a többi alperessel szembeni megtérítési igény érvényesítésének lehetetlensége szempontjából.

45 E tekintetben — bármi legyen is e nehézségek valóságalapja — elegendő annyit megjegyezni, hogy az ilyen megfontolások, amelyeket a *forum non conveniens* kifogása alkalmazásánál éppenséggel figyelembe lehet venni, a fent kifejtett okoknál fogva nem vonhatják kétségbe a Brüsszeli Egyezmény 2. cikkében írt alapvető joghatósági szabály kötelező jellegét.

46 Mindezen megfontolásokra figyelemmel az első kérdésre adandó válasz: a Brüsszeli Egyezménnyel ellentétes, hogy valamely szerződő állam bírósága az Egyezmény 2. cikkén alapuló joghatóságának hiányát állapítsa meg azzal az indokkal, hogy valamely nem szerződő állam bírósága a kérdéses jogvita eldöntésének alkalmasabb fóruma lenne, még akkor is, ha más szerződő állam joghatósága fel sem merül vagy ha a jogvitával kapcsolatban nem merült fel olyan kapcsolóelv, amely valamely másik szerződő államra utalna.

A második kérdésről

47 Második kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében azt kérdezi, hogy abban az esetben, ha a Bíróság úgy találná, hogy a Brüsszeli Egyezménnyel ellentétes a *forum non conveniens* kifogásának alkalmazása, ez az álláspont minden esetre érvényes-e vagy csupán egyes esetekre.

48 Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból, valamint az alapeljárás alpereseinek és az Egyesült Királyság kormányának észrevételeiből is kitűnik, hogy a második kérdést arra az esetre tették fel, ha perfüggőség, vagy nem szerződő állam bírósága előtt folyamatban lévő üggyel való összefüggés, vagy ilyen bíróság javára joghatósági kikötés, vagy ezen állammal a Brüsszeli Egyezmény 16. cikkében írtakkal azonos jellegű kapcsolat áll fenn.

49 Az EK 234. cikke szerinti eljárás a Bíróság és a nemzeti bíróságok együttműködésének eszköze, mellyel az előbbi a közösségi jog értelmezésének az utóbbiak által eldöntendő jogviták megoldásához szükséges elemeit nyújtja az utóbbiaknak (lásd többek között a C-231/89. sz. Gmurzynska-Bscher-ügyben 1990. november 8-án hozott ítélet [EBHT 1990., I-4003. o.] 18. pontját, a C-314/96. sz. Djabali-ügyben 1998. március 12-én hozott ítélet [EBHT 1998., I-1149. o.] 17. pontját és a C-318/00. sz. Bacardi-Martini és Cellier des Dauphins ügyben 2003. január 21-én hozott ítélet [EBHT 2003., I-905. o.] 41. pontját).

50 Az előzetes döntéshozatali eljárás célja nem vélemény megfogalmazása általános vagy hipotetikus kérdésekről, hanem valamely jogvita eredményes megoldása (lásd e tekintetben a fent hivatkozott Djabali-ítélet 19. pontját, a fent hivatkozott Bacardi-Martini és Cellier des Dauphins ítélet 42. pontját és a C-480/00-C-482/00., C-484/00., C-489/00-C-491/00. és C-497/00-C-499/00. sz. Azienda Agricola Ettore Ribaldi és társai ügyben 2004. március 25-én hozott ítélet [EBHT 2004., I-2943. o.] 72. pontját).

51 Márpedig a jelen ügyben nyilvánvaló, hogy a jelen ítélet 48. pontjában írt ténybeli helyzetek az alapeljárásban nem állnak fenn.

52 Következésképpen a második kérdésre nem kell választ adni.

A költségekről

53 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban levő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (nagytanács) a következőképpen határozott:

A Dánia, Írország, valamint Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága csatlakozásáról szóló, 1978. október 9-i egyezménnyel, a Görög Köztársaság csatlakozásáról szóló, 1982. október 25-i egyezménnyel, valamint a Spanyol Királyság és a Portugál Köztársaság csatlakozásáról szóló, 1989. május 26-i egyezménnyel módosított, a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 1968. szeptember 27-i egyezménnyel ellentétes, hogy valamely szerződő állam bírósága az ezen egyezmény 2. cikkén alapuló joghatóságának hiányát állapítsa meg azzal az indokkal, hogy valamely nem szerződő állam bírósága a kérdéses jogvita eldöntésének alkalmasabb fóruma lenne, még akkor is, ha más szerződő állam joghatósága fel sem merül vagy ha a jogvitával kapcsolatban nem merült fel olyan kapcsolóelv, amely valamely másik szerződő államra utalna.

Aláírások